

Yeni Bir Ekonomik Reform Hareketi: Özel Riskler Yönetim Merkezi

Pelin Baysal & Ilgaz Önder

Sigortacılık sektörü her geçen gün ekonomi politikalarının daha çok referans verdiği bir alan haline gelmektedir. Sigortacılık Kanunu'nunda 20.05.2021 tarihinde yapılan değişiklikle, Olağandışı Riskler Yönetim Merkezi sadece isim değiştirmekle kalmamış, aynı zamanda bir tüzel kişilik ve yeni bir fonksiyon kazanmıştır. Merkezin öncelikli amacı özel sigortacılık sektörünün cevap veremediği ihtiyaçlara eğilmektir. Bu doğrultuda Devlet Destekli Ticari Alacak Sigortası da bir "özel risk" olarak Merkez'in çatısı altına alınmış ve KOBİ'lerin finansman ihtiyaçlarına cevap verecek bir çalışma içine girilmiştir. BDDK'nın 06.07.2021 tarihi itibarıyla bu sigorta poliçesini bankalarca kabul edilebilecek teminat türü olarak kabul etmesi bu yöndeki adımlardan biridir.

20.05.2021 tarihinde Sigortacılık Kanunu'nun 33/A maddesinde yapılan değişiklikle tüzel kişiliği haiz Özel Riskler Yönetim Merkezi ("Merkez") kuruldu. Düzenleme uyarınca Merkez'in iş ve işlemleri "İşletici" sıfatıyla bir kamu sigorta veya reasürans şirketi tarafından yürütülecek. Durum bu olmakla birlikte Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın da, Merkez'in yönetim kurulu başkanı olarak, bu süreçte doğrudan bir dahiliyeti bulunmaktadır. Konuyla ilgili basın açıklamalarından görüldüğü üzere İşletici olarak Türk reasürans piyasasındaki ihtiyaçları karşılamak amacıyla devlet tarafından 2019 yılında kurulan Türk Reasürans A.Ş. tayin edilmiştir.¹

Daha önce varlığını Olağandışı Riskler Yönetim Merkezi adıyla tüzel kişiliği haiz olmadan sürdüren Merkez bu yeni dönemde kaynaklarını sadece "terör, savaş, doğal afet ve benzeri olağanüstü durumlara" değil, reel sektörün problem yaşadığı tüm alanlara hasretmeyi amaçlamaktadır. Yeni düzenlemeye göre hangi rizikoların bu kapsamda değerlendirileceği Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunun ("SEDDK") önerisi ve Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın ("Bakanlık") uygun görüşü üzerine Cumhurbaşkanı kararı ile belirlenecektir. Bununla birlikte Türk Reasürans A.Ş. tarafından yapılan basın açıklamasıyla görülmektedir ki, Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası ve Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası ve KOBİ'lere yönelik Devlet Destekli Ticari Alacak Sigortası'na konu riskler Merkez tarafından önceliklendirilmiştir.

Bu riskler hakkında yurt içinden veya uluslararası piyasalardan sigorta veya reasürans desteği bulunamadığı hallerde ve bunun yanında nükleer riskler gibi sigorta edilmesinde kamu yararı bulunan riskler söz konusu olduğunda Devlet'in Merkez aracılığıyla ihtiyaç duyulan reasürans korumasını sağlaması beklenmektedir. Merkez ayrıca Doğal Afet Sigortaları Kurumuna, Tarım Sigortaları Havuzuna ve hatta sivil hava ve deniz ulaşım araçlarına da gerekli görülmesi halinde reasürans teminatı verebilecektir.

¹ "Özel Riskler Yönetim Merkezi Sektör'ün Sorunlarına Çözüm Üretecek", Sigortacı Gazetesi, 07.06.2021 <https://sigortacigazetesi.com.tr/ozel-riskler-yonetim-merkezi-sektorun- ihtiyaclarina-cozum-uretecek/>

Merkez'in teşkilatı, çalışma usul ve esasları, yetki ve sorumlukları ve ilgili diğer tüm hususlar SEDDK tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenecektir. Sivil hava ve deniz ulaşım araçlarına verilecek teminata ilişkin usul ve esaslar ise Bakanlık tarafından ayrıca düzenlenecektir. Böylece değişiklikten önce Olağandışı Riskler Yönetim Merkezi dönemindeki eksiklik ve belirsizliklerin giderileceği beklenmektedir. Zira önceki dönemde "olağandışı" olarak belirlenmiş her bir risk grubu için ayrı bir sigorta ve/veya reasürans şirketi görevlendirilmiş olup, bu uygulama sektörün ihtiyaç duyduğu istikrarı ve yeknesaklığı sağlamakta yetersiz kalmıştır. Şimdi tüm bu çalışmaların tek bir çatı altında toplanmasıyla, Merkez KOBİ'ler başta olmak üzere tüm hedef kitlesine daha öngörülebilir ve tatminkar sigorta ürünleri arz edilebilecektir.

Devlet Destekli Ticari Alacak Sigortası İçin Yeni Bir Umut

Bu yeni düzenlemenin bir olumlu etkisinin de Devlet Destekli Alacak Sigortalarında görülmesi beklenmektedir. Bu beklentiye göre düzenleme bankaların bu sigorta türünü bir teminat olarak kabul etmesini kolaylaştıracak ve böylece bu sigorta ürününü KOBİ'ler için yeni bir finansman kapısı olarak daha cazip bir hale gelecektir.

Bu sigorta ürünü esasında herhangi bir teminata bağlanmamış vadeli satışlardan doğan borcun ödenmeme riskini teminat altına alır. Bakanlık tarafından yürütülen mevzuat uyarınca sisteme dahil sigorta şirketi Kredi Sigortası Genel Şartları ve Merkez tarafından belirlenen diğer şartlara göre belirli oranlar dahilinde vadesinde tahsil edilemeyen alacağı sigortalıya ödemeyi taahhüt etmektedir.²

Bakanlık tarafından yayınlanan 12 Mart 2021 tarihli "Ekonomi Reformları" kitapçığında³ da kendisine yer bulan bu sigorta türü özellikle pandeminin ekonomik etkilerini azaltmak amacıyla hükümetin ve reel sektörün büyük umut beslediği araçlardan birisidir. Sigortacılık Kanunu'nun 33/A maddesine istinaden ilk olarak 2018 yılında uygulamaya konan bu sigorta ürününden⁴ önce alacak sigortaları az sayıdaki sigortacı tarafından sadece belli başlı büyük ölçekli şirketlere sağlanabilen bir sigorta teminatı olmaktan öteye gidememişti. Bu yeni sistemde ise, alacak sigortasının her büyüklükteki KOBİ'ye sağlanabilecek bir sigorta ürünü haline gelmesi amaçlanmıştır. Zira, sistem kapsamında üstlenilen risklerin, ulusal ve uluslararası sigortacılık piyasasından reasürans koruması temin edilemeyen kısmı, uygun bir bedel karşılığında Devlet tarafından taahhüt edilmektedir.⁵ Buna ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığı Kararlarıyla belirlenmekte olup, reasürans desteğine ihtiyaç doğması halinde, söz konusu tutar Bakanlığın bütçesinden Merkez'e ödenmektedir.⁶

Ne var ki, zaman içinde sigortalananabilecek KOBİ'lerin çerçevesi daha da genişletilmiş ve sigorta ürünündeki eksiklikler bir ölçüde giderilmiş olsa da söz konusu ürün beklenen başarıya ulaşamamıştır. Bunda poliçe hükümleriyle KOBİ'lerin ticaret alışkanlıklarının tam olarak uyuşmamasının etkisi yadsınamaz. Örneğin, KOBİ'lerin ödeyecekleri primlerle poliçeden elde

² Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Devlet Destekli Ticari Alacak Sigortası Tarife ve Talimat Tebliği (30635 sayılı, 24.12.2018 tarihli Resmi Gazete); ayrıca bkz. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Devlet Destekli Ticari Alacak Sigortası Kapsamında Alıcılara Sağlanan Kredi Limitinin Belirlenmesi İşlemlerine İlişkin Genelge (2020/7).

³ Ekonomi Reformları, Hazine ve Maliye Bakanlığı, 12.03.2021. (<https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2021/03/Ekonomik-Reformlar-Kitapçigi.pdf>)

⁴ 2018/11892 sayılı Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Ticari Alacak Sigortası Sunulmasını İçeren Devlet Destekli Sistemin İşleyişine Dair Karar (30456 sayılı ve 22.06.2018 tarihli Resmi Gazete).

⁵ Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Ticari Alacak Sigortası Sunulmasını İçeren Devlet Destekli Sistemin Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Tebliğ (30636 sayılı, 24.12.2018 tarihli Resmi Gazete).

⁶ Devlet Destekli Ticari Alacak Sigortası Sistemine Devlet Tarafından Taahhüt Edilecek Reasürans Desteğine Dair Karar (31519 sayılı, 22.06.2021 tarihli Resmi Gazete).

edecekleri menfaat arasında bir tercih yapması her zaman kolay olmamaktadır. Özellikle, ilgili mevzuat uyarınca bu sigortanın sadece yurt içinde ve Türk lirası cinsinden yapılan satışları kapsıyor olması nedeniyle bu ürünün KOBİ'lerin her ihtiyacına cevap verdiği de söylenemez. Buna ek olarak poliçe şartları uyarınca KOBİ'lerin müşterileriyle ilgili olumsuz durumları anlık olarak sigortacıya bildirmek ve alacağın vadesinde ödenmemesi durumunda sigortacıya gecikmeksizin hasar ihbarında bulunmak gibi külfetlere uymak her zaman tercih edilebilir değildir; zira bu haller sigortacının ilgili borçluya karşı hukuki işlemlere başlayacağı ve mevcut ticari ilişkiye muhtemelen zarar vereceği anlamına gelmektedir.

İşte Sigortacılık Kanunu'nun m. 33/A hükmünde yapılan değişiklikle bu sigortayı tüm olumsuzluklarına rağmen KOBİ'ler için cazip bir ürün haline getirmenin temeli atılmıştır. Bu değişiklik Merkez'in bir tüzel kişiliğe kavuşmasını ve dolayısıyla Devlet Destekli Alacak Sigortasının bankalar nezdinde teminat niteliğinin artmasını öngörmektedir.⁷ Zira, ilgili mevzuatta alacak sigortasının bankalar nezdinde teminat olarak kullanılmasının önünde herhangi bir engel bulunmasa da bu tek başına bankalar için yeterli olmamıştır. Sigortacılık Kanunu'ndaki bu değişikliği takiben Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu da 06.07.2021 tarihinde ilgili yönetmelikte⁸ değişikliğe gitmiş ve Devlet Destekli Ticari Alacak Sigortası poliçelerinin teminat olarak kabul edilebileceğini açık bir şekilde düzenlemiştir. Bu sayede örneğin, banka, sigortacı ve sigortalıyla kuracağı üç ayaklı bir sistemde, sigortalıya finansman sağlayacak, sigorta poliçesinde de daini mürtehin şerhi düşerek alacakların borçlu (alıcı) tarafından olmasa da sigortacı tarafından ödeneceğini garanti altına alabilecektir. Nihayetinde 12 Mart 2021 tarihli "Ekonomi Reformları" kitapçığında belirtildiği üzere KOBİ'lerin bu sigorta ürünü sayesinde gerekli finansmana daha kolay ulaşacağı umulmaktadır.

Mevzuatta yaşanan tüm bu gelişmelere rağmen, umulan bu başarının elde edilip edilemeyeceği, bu poliçenin KOBİ'lere ne ölçüde bir finansman kaynağı sağlayacağı hala bir soru işaretidir. Zira bankalar diğer tüm teminat türlerinde olduğu gibi bu sigorta türünü de net gerçekleştirilebilir değer üzerinden dikkate almakta ve poliçede öngörülen sigortacının azami sorumluluk tutarına kendi risk algılarına göre bir oran uygulayarak kredi vermektedir. Bu poliçe yeni düzenlemeler sayesinde teminat olarak kabul edilecek olsa bile, bu sigorta türünün istenilen başarıya ulaştığını söylemek için hala erken olabilir. Reel sektörün ve sigorta sektörünün beklenti ve menfaatlerini orta noktada buluşturabilmesi için Merkez'in önünde kat etmesi gereken uzun bir yol vardır.

⁷ "Özel Riskler Yönetim Merkezi Sektör'ün Sorunlarına Çözüm Üretecek", Sigortacı Gazetesi, 07.06.2021. <https://sigortacigazetesi.com.tr/ozel-riskler-yonetim-merkezi-sektorun- ihtiyaclarina-cozum-uretecek/>

⁸ Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılabacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (29750 sayılı, 22.06.2016 sayılı Resmi Gazete, son değişiklik tarihi: 06.07.2021).